

Bekämpning av invasiva arter 2025

Redovisning tillhörande diarienummer: 511-4883-2025

Uppdaterad rapport, 2026-01-19

Bakgrund

Upplandsstiftelsen har ett samarbetsavtal med Länsstyrelsen för åtgärder mot invasiva arter. I avtalet ingår bekämpning av landlevande arter i eller i anslutning till värdefull natur som förvaltas av Upplandsstiftelsen. Nedan finns rapportering av de medel som Upplandsstiftelsen tilldelats Länsstyrelsen.

Nedanstående sammanställning är gjord av Martin Amcoff, Gillis Aronsson, Pär Eriksson och Elisabet Odhult. GIS-skikt med punkter och ytor har skickats till Länsstyrelsen för inrapportering till Uppdragsportalen.

Metod

Metod för bekämpning framgår i nedanstående tabell.

Art som bekämpats	Metod för bekämpning	Syfte med bekämpning	Område	Skydd
Mink	Jakt, fälla	Bevara häckningsplatser för bl.a. skrântärna.	Björns skärgårds naturreservat	Naturreservat N2000
Jättebalsamin	Röjsåg	Förhindra spridning av EU-listad art till nya områden kring Mälaren	Kalmarnäslandets naturreservat	Naturreservat N2000
Blomsterlupin	Slåtter, uppgrävning	Förhindra spridning till Bredforsens NR.	Intill Bredforsens naturreservat	Inget
Kanadensiskt gullris	Slåtter	Förhindra spridning till område med vädtnätfjäril och fältgentiana.	Frostbovägen	Avtal med markägaren
Vresros	Röjning, uppgrävning, plocka nypon	Förhindra spridning i reservaten.	Björns skärgård Skaten Rångsen	Naturreservat N2000
Häggmispel	Röjning	Förhindra spridning i reservaten.	Härjarö naturreservat, Granåsens naturreservat	Naturreservat

Resultat per art

Åtgärderna har utförts av Upplandsstiftelsens egen personal, konsulter samt tillsynspersoner för naturreservaten.

Mink

Område: Björns skärgård, Tierps kommun

Utförare: Konsult Tommy Mattson

Datum: 2025

Typ av åtgärd/metod: Jakt med hund samt fällfångst

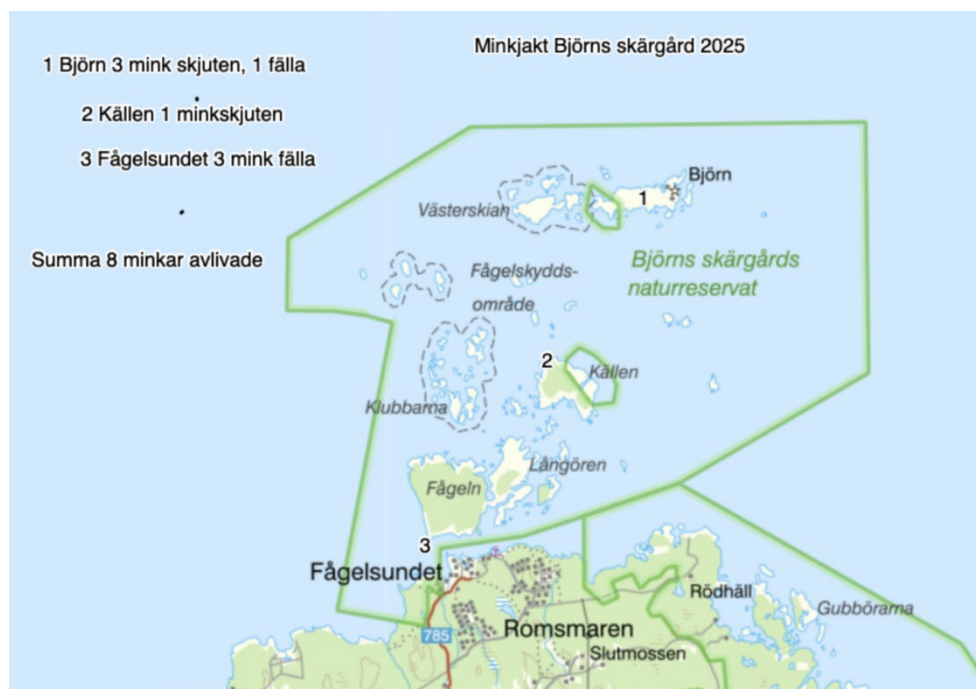
Antal: 8 minkar avlivade

Effekt av åtgärden (på avsedd art och bieffekter på miljön, andra arter): Insatsen är nödvändig för att fåglar ska kunna nå häckningsframgång i skärgården.

Kostnad: 74 850kr (konsultkostnad). Upplandsstiftelsen står för 34 850 kr av konsultkostnad samt projektledning.

Björns naturreservat är viktigt för flera markhäckande sjöfåglar, exempelvis skräntärnan. Skräntärnan häckar på de flacka öarna i reservatet och har sina ägg och ungar väl exponerade för minken. Enstaka minkar kan förstöra hela skräntärnans häckning och minkjakt är en förutsättning för att den ska finnas kvar. Mink har jagats i hela naturreservatet, se karta.

Av de 8 minkar som avlivades i Björns skärgård 2025 fångades 4 i fälla och 4 sköts. Av de som fångades i fälla togs 3 minkar i Fågelsundet. Markeringen nr 3 på kartan ska vara något söderut vid sjöbodarna i Fågelsundet. Fällfångsten bedrivs mest i Fågelsundet under större del av året och fångar mest vandrande minkar som är på väg ut i Björns skärgård. Fällfångsten är viktig men jakt med hund ute på öarna är helt avgörande för att få skärgården minkfri.

Jättebalsamin

Område: Kalmarnäslandets naturreservat, Håbo kommun

Utförare: Tillsynsperson Henrik Jonsson, Upplandsstiftelsens personal

Datum: 26/6, 28/6, 17/7, 18/7 2025

Typ av åtgärd/metod: röjsåg, bete med häst

Yta/mängd: ca 4 000 kvm

Effekt av åtgärden (på avsedd art och bieffekter på miljön, andra arter): Insatsen har gett effekt genom att jättebalsaminen inte getts möjlighet att sätta frön. Detta möjliggör för andra arter att etablera sig.

Kostnad: 4 400 kr (konsultkostnad). Upplandsstiftelsen står för projektledning.

Tidsåtgång: 11 h för tillsynsperson, Upplandsstiftelsen (4 h * 2 personer) samt projektledning.

Under 2025 har jättebalsaminen bekämpats genom röjning och hästbete. Röjningen har genomförts kontinuerligt av tillsynspersonen och jättebalsaminen har inte getts möjlighet att sätta frö. Insatsen med röjning under 2024 har gett bra effekt och plantorna var betydligt lägre än förra året.

Experimentet med att täcka ett område med halm har gjort att jättebalsaminen inte har kunnat komma upp. Det bedöms som effektivt men det känns svårt att göra detta storskaligt.

Inom området där hästarna betar, dvs de högre belägna delarna, har jättebalsaminen helt försvunnit. Tillsynspersonen berättade att hästarna åt den avslagna jättebalsaminen efter röjningen 2024. Det är oklart om det är betet eller röjningen eller en kombination som gjort att det inte kom upp några balsaminer under 2025. Enligt metodkatalogen och andra källor betas jättebalsaminen av får, getter och nöt. Det verkar som att häst ska läggas till detta.

Bilden visar att jättebalsaminen inte längre dominerar. Tidigare växte den tätt inom området. 24 juni 2025

Blomsterlupin

Område: Intill Bredforsens naturreservat - Jörsön, Hjällsjön, intill Frostbovägen, Tierps kommun

Utförare: Konsulter Pelle Jansson, Elias Jensen

Kostnad: 0 kr. Bekämpning genomförd i samband med att andra åtgärder utfördes. Kostnad har beaktats av andra anslag.

Kanadensiskt gullris

Område: Frostbovägen, Tierps kommun

Utförare: Pelle Jansson

Kostnad: 0 kr. Bekämpning genomförd i samband med att andra åtgärder utfördes. Kostnad har beaktats av andra anslag.

Vresros – Björns skärgård

Område: Björns skärgård, Tierps kommun

Utförare: Tillsynsperson Lennart Söderlund

Datum: 3 augusti 2025

Typ av åtgärd/metod: Manuell borttagning

Yta/mängd: 275 kvm

Effekt av åtgärden (på avsedd art och bieffekter på miljön, andra arter): Naturlig flora ges möjlighet att expandera.

Kostnad: 7 220 kr (konsultkostnad). Upplandsstiftelsen står projektledning.

Vresrosen finns på flera av öarna i Björns skärgård, se karta. Bekämpning har gjorts under ett par år och detta har resulterat i att uppslagen av vresros nu är låga. Vresrosornas uppslag har i år kunnat bekämpas manuellt till skillnad mot 2024 då spett, spade, yxa, tigersåg, kofot var ett måste i jobbet. Rötter kommer att finnas kvar, vilka behöver hållas under uppsyn även de närmaste åren. Arbetet kommer att ta betydligt mindre tid kommande år. Vresrosorna har i år kunnat ligga kvar till skillnad mot 2024 då allt eldades upp.

Bekämpning utförd på markerade områden 2024 och 2025.

Bild innan bekämpning. Vresrosorna är betydligt mindre än tidigare år.

Vresros – Skaten-Rångsen

Område Skaten-Rångsen, Tierps/Östhammars kommun

Utförare: Tillsynsperson Johan Eriksson + Gillis Aronsson

Datum: juli 2025.

Typ av åtgärd/metod: Plockning av nypon till förbränning, därefter röjning.

Yta/mängd: Fyra bestånd.

Effekt av åtgärden (på avsedd art och bieffekter på miljön, andra arter): Förhindra ytterligare spridning.

Kostnad: 3 817 kr öarna (konsultkostnad). Upplandsstiftelsen står för bekämpning 8 h samt projektledning.

Vresrosen är känd från fyra växtplatser i Skaten-Rångsens naturreservat. Vid Rångsen växer ca. 15 m² vid det som tidigare var torpstället "Pär-Hans". Här är den troligen planterad för länge sedan. Ytterligare tre lokaler finns i reservatet; på Malören, Flatgrund och Bredbådan.

Nästan hela beståndet vid Rångsen rökdes förutom i mitten. Tidigare rökning av hela beståndet har resulterat i att vresrosen skjuter rotskott utanför den rökta ytan. Därför röjer vi ytterkanterna, men spara mittenpartiet, för att utröna om detta är ett bra sätt att successivt bekämpa vresrosen.

På öarna provades en annan metod. Först plockades samtliga nypon från buskarna och lades i slutna behållare, som senare transporterades till förbränning. Sedan röktes topparna (årsskotten) på buskarna, och de rökta grenarna lämnades kvar på marken. Tanken är att buskarna inte ska sprida sig eller skjuta rotskott, och att man samtidigt, på lång sikt, "tröttar ut" vresrosen genom återkommande "topp-klippning".

Vresrosen bekämpas på öarna Malören, Flatgrund och Bredbådan, först genom insamling av nypon till förbränning, sedan genom kapning av toppskott/årsskott. Foto: Flatgrund, 16 juli 2025.

Vresrosen bekämpas på öarna Malören, Flatgrund och Bredbådan, först genom insamling av nypon till förbränning, sedan genom kapning av toppskott/årsskott. Foto: Malören, 16 juli 2025.

Häggmispel – Härjarö NR

Område: Härjarö naturreservat - Enköpings kommun

Utförare: Upplands Natur AB

Datum: April 2025

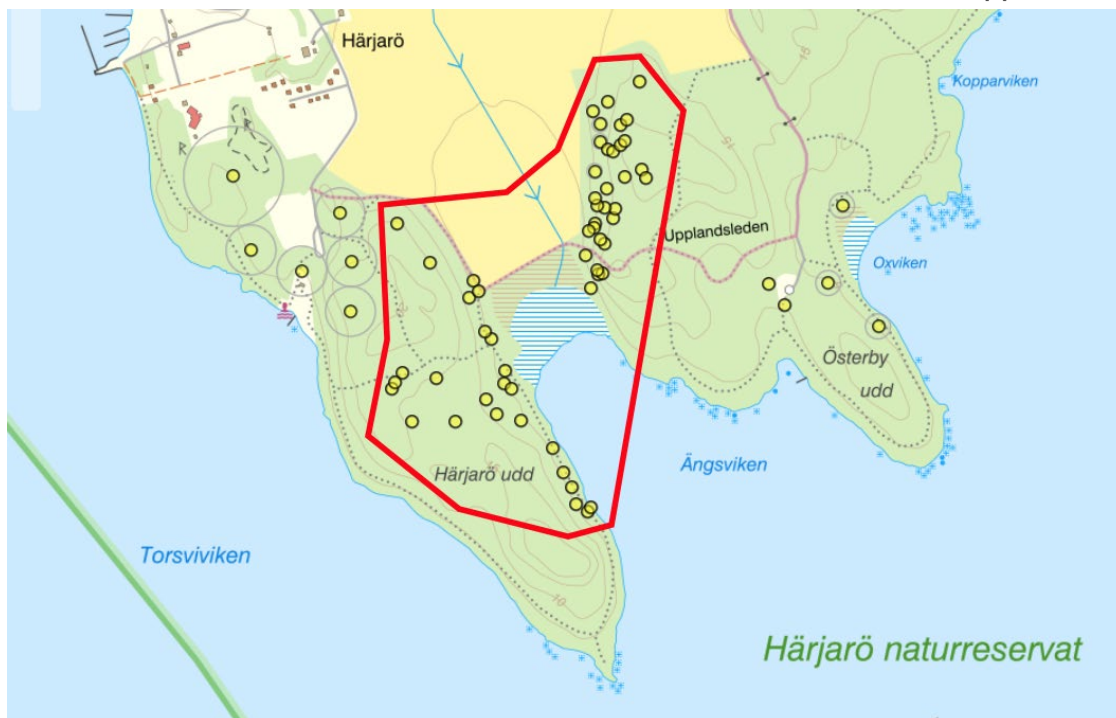
Typ av åtgärd/metod: Rökning

Yta/mängd: Ca. 60 växtplatser med häggmispel.

Effekt av åtgärden (på avsedd art och bieffekter på miljön, andra arter): Rökning genomfördes för att begränsa eller förhindra fortsatt spridning i värdefull barrskog.

Kostnad: 3 675 kr (konsultkostnad) + projektledning US

Häggmispeln har spridit sig, sannolikt med fåglars hjälp, från Härjarö herrgård till barrskogen på Härjarö udd samt på och vid Österby udd, se kartan. Bekämpning har varit angelägen för att begränsa ytterligare spridning. Rökningen som utfördes i april 2025 var en fortsättning av påbörjat arbete med att bekämpa häggmispel i reservatet. Inom det rödmarkerade området på kartan "förstagång-röktes" stora häggmisplar, 2–9 m höga, på ca. 60 växtplatser. Regelbunden rökning, ungefär med 2–3 år mellanrum, krävs för att häggmispeln inte ska sprida sig ytterligare. Återkommande rökning bör alltså ske innan nya skott åter börjar blomma och sätta frukt.

Gula ringar är växtplatser för häggmispel och det rödmarkerade området är där häggmispeln röjdes i april 2025. Häggmisplar utanför rött område har röjts tidigare, 2023.

Vid förstagångsröjning har häggmisplarna varit stora och långa, mellan 2–9 m höga.
Foto: Nordväst om Österby udd, maj 2025.

Häggmispel – Granåsens NR

Område: Granåsens naturreservat - Håbo kommun

Utförare: Henrik Jonsson, tillsynsperson

Datum: 18/7 - 26/7, 2/8 - 31/8, 3/9 - 11/9 2025

Typ av åtgärd/metod: Rökning

Yta/mängd: ca 2,4 ha

Effekt av åtgärden (på avsedd art och bieffekter på miljön, andra arter): Rökning genomfördes för att begränsa eller förhindra fortsatt spridning i värdefull barrskog.

Kostnad: 42 000 kr (konsultkostnad). Upplandsstiftelsen och Håbo kommun står för 8 800 kr samt projektledning.

Bekämpning inom markerat område

Område där häggmispel har bekämpats

Häggmispel sprider sig inom åsmiljön

Övrigt arbete med invasiva arter

Samarbete med Fortum

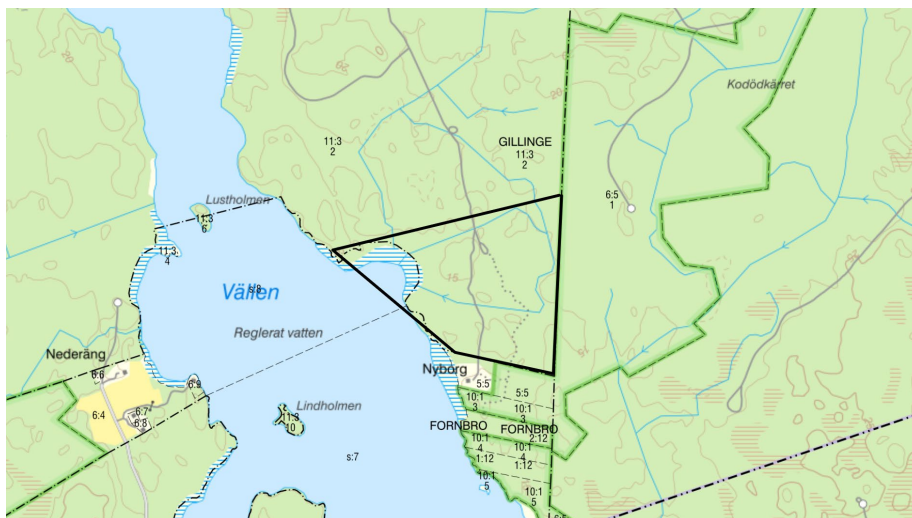
Upplandsstiftelsen samarbetar med Fortum för att bekämpa blomsterlupin och jätteloka. Vår roll är i första hand inventera förekomster och avrapportera till Fortum. Blomsterlupin återkommer årligen vid bommen och längs med dammvallen vid Untra kraftverk samt utmed skogsvägen till reservatparkeringen. Det finns även en mindre förekomst vid vändplanen på Norra Kvarnön och vid Untraverket. Fortum bekämpar sedan 2024 jätteloka som växer på Hallsboön.

Fynd av blomsterlupin intill Untra kraftverk.

Bergvik skog

Upplandsstiftelsen samarbetar med Bergvik skog för att bekämpa jättebalsamin i skogsmark vid Vällen. Inventering och viss bekämpning har utförts av Mellanskog på Bergviks mark. Största förekomsterna finns dock i Kodödkärrets naturreservat. Under året påträffades även förekomster på västra sidan om Vällen vid Nederäng.

Inventering och bekämpning av jättebalsamin inom område markerat med svart.

Inventering och viss bekämpning har utförts av Mellanskog på Bergviks mark.

Aspbo naturreservat, Östhammars kommun

Vid ett tillsynsbesök av kommunen och Upplandsstiftelsen konstaterades att parkslide har expanderat på Naturcampingen. Anledningen är att en ny arrendator städat upp på campingen och tagit bort mycket skräp och på så sätt gett mer plats för parkslide. Utöver denna art finns även kanadensiskt gullris och jättebalsamin inom området.

Vid besök den 20 augusti 2025 klipptes gullriset ned och jättebalsaminen rycktes men uppföljning krävs nästa år. Ingen åtgärd har gjorts för att bekämpa parkslide. Diskussion med Länsstyrelsen önskas nästa år kring hur och om bekämpning ska göras.

Förvaltningen av reservatet är delad mellan Östhammars kommun och Upplandsstiftelsen.

Parkslide intill en altan på Naturcampingen.

Rullsand, Billuddens naturreservat

På Rullsands camping är det problem med att de som har säsongsplats slänger trädgårdsavfall i skogskanterna. Det finns därmed risk för att främmande arter sprids i naturreservatet. Skyltar ska sättas upp och högar ska fraktas bort.

SLÄNG INTE TRÄDGÅRDSAVFALL I NATUREN!

Det är förbjudet och du riskerar att sprida invasiva arter.

Invasiva arter är ett stort hot mot biologisk mångfald. De kan spridas i naturen och tränga undan inhemska vilda växter.

Har du en mindre mängd trädgårdsavfall?

Lägg i plastpåse, knyt ihop och lägg i brännbart.

Har du en större mängd trädgårdsavfall?

Lägg i platsäckar, knyt ihop och åk till återvinningsstationen.

Läs mer på Naturvårdsverkets sida

STORT TACK!

Skylt som ska sättas upp